

**ПРАКТИКО-ОРІЄНТОВАНЕ ВПРОВАДЖЕННЯ ПЕДАГОГІЧНИХ
УМОВ ФОРМУВАННЯ ТОЛЕРАНТНОСТІ У МАЙБУТНІХ
ВИКЛАДАЧІВ ЗАКЛАДІВ ВИЩОЇ ОСВІТИ УКРАЇНИ**

Суспільство не є й не може бути однорідним, тому що складається з людей, різних не лише з погляду їхнього етнічного походження, віросповідання, політичних поглядів, але і з віку, статі, інтересів, вихованості, матеріального становища тощо.

Якість будь-якого суспільства залежить від здатності людей взаємодіяти та співіснувати одне з одним, від того, чи сприймають вони одне одного, чи поважають і підтримують, чи навчаються одне від одного, чи об'єднують свої зусилля заради загального добра, для постійного покращення свого матеріального й духовного життя. В умовах соціального розмаїття важливо встановити культуру миру, що неможливо без дієвого виховання на основі принципів толерантності.

Як термін слово «толерантність» з'явилося не так давно. Однак цього не можна сказати про його зміст, зокрема у словниковому запасі наших пращурів звучали слова «терпимість» та «миролюбність» (які означали здатність не проявляти негативних реакцій), що були обумовлені історичними подіями [1].

З метою проведення діагностики рівнів сформованості толерантності студентів було проведено онлайн-анкетування (2021 р.), в якому прийняло участь 177 респондентів різних структурних підрозділів Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника, Чернівецького

національного університету імені Юрія Федьковича, Хмельницької гуманітарно-педагогічної академії та Івано-Франківського національного медичного університету. Аналіз відповідей продемонстрував наступні результати (зупинимось на декількох). Беручи до уваги середній відсотковий показник на питання, можемо констатувати, що у більшості респондентів толерантність є сформованою. Так, на твердження «Нормально вважати, що твій народ кращий за всі інші» 30,5% респондентів однозначно відповіли – не згоден/на, 18,6% - радше не згодні, що демонструє повагу до представників інших народностей. Також нам було цікаво відношення респондентів до існування різних релігійних впадобань (рис. 1). Тому ми запропонували твердження «Будь-які релігії мають право на існування», яке продемонструвало позитивне ставлення до даного феномену – цілком згодні 48% респондентів і 34,5% - радше згодні.

Будь-які релігії мають право на існування
177 ответов

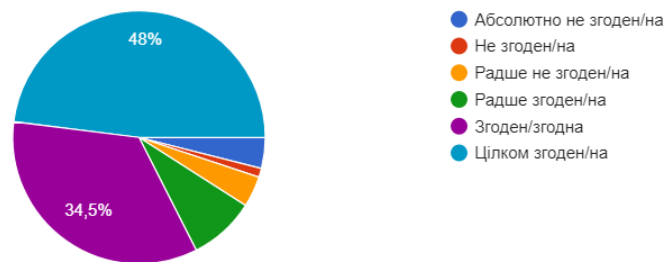

Рис. 1 Результати відповідей респондентів щодо відношення до існування різних релігій

А ось довго пам'ятають образи завдані близькими людьми більше 50% респондентів (рис.2). На нашу думку, це показник частих образ, не виправданих звинувачень, як варіант – моральний/фізичний тиск тощо.

Я довго пам'ятаю завдані мені образи тими, кого я ціную або поважаю.
177 ответов

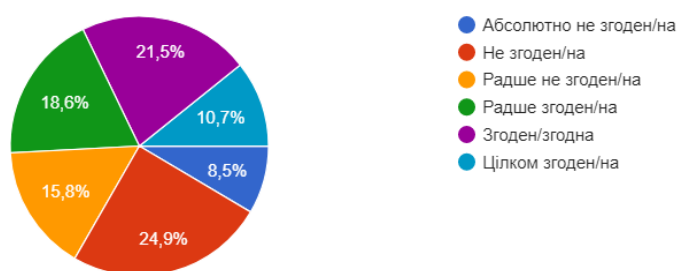

Рис.2 Результати відповідей респондентів щодо міцності у пам'яті образ

Водночас потребу у формуванні й самовихованні терпимості відчувають 74,6% респондентів, а ось 25,4% - вважають, що їм цього не потрібно робити (рис.3).

Я хотів/хотіла б стати більш терпимим/мою до інших
177 ответов

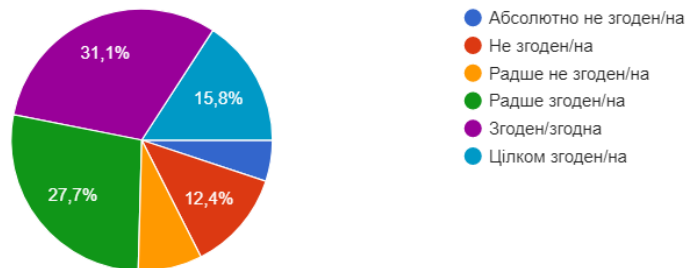

Рис. 3 Показники самовиховання терпимості

Так, під час підготовки майбутніх викладачів спеціальності 011 Освітні, педагогічні науки ПНУ ім.В.Стефаника вивчаються курси «Педагогічна конфліктологія у вищій школі». Зокрема студенти розглядають такі теми як «Педагогічні умови адаптації викладача-початківця до професійно-педагогічної діяльності у закладі вищої освіти», «Людиноцентризм як філософська основа підготовки майбутніх фахівців», «Теоретичні та практичні аспекти формування готовності фахівців до виховної діяльності, що ґрунтуються на використанні національних та загальнолюдських цінностей», «Феноменологія міжособистісного конфлікту», «Організаційно-педагогічна діяльність із запобігання і врегулювання конфліктів у ЗВО», «Практико-орієнтоване розв'язання педагогічного конфлікту: умови, вимоги, поведінка» тощо. Відповідно до мети кожної дисципліни у майбутніх фахівців формуються певні результати навчання: педагогічно доцільна партнерська міжособистісна взаємодія, ділова комунікація, зрозумілість та недвозначність донесення власних міркувань, створення відкритого освітнього середовища, сприятливого для здобувачів освіти, організація освітнього процесу на принципі студентоцентризму, компетентнісного й контекстного підходів [2].

Вивчення таких курсів дає можливість висвітлити роль толерантного майбутнього викладача в організації як освітнього процесу, так і педагогічної комунікації; вплив стилю спілкування на формування толерантності особистості; розв'язання конфліктів різного спрямування у педагогічній

взаємодії; роль уваги та уяви викладача до кожного студента з відповідним вихованням толерантності на власному прикладі.

Аналіз результатів опитування студентів і викладачів показав, що більшість з них вважає ефективними такі методи формування толерантності студентів як майбутніх викладачів закладів вищої освіти – бесіду, тренінги, диспути, приклади з життя, метод кейсів, робота студентського самоврядування, демонстрація фільмів та ін. (рис. 4).

Бесіди, виховні години, тренінги
Тренінги з використанням технік арт-терапії
Перегляд психологічних фільмів, які заставляють задуматись людину над своїми вчинками
Спілкування з різними людьми
Тренінги, бесіди
Розмовний формат. Приклади випадків ситуацій власного життя чи інших осіб. Лекції на теми психології, толерантності, комунікабельності. Завдання для роботи в колективі.
Більше інформації на сайті дистанційного навчання
Слова! Насамперед про толерантність потрібно говорити,
Спілкування, розігрування різних ситуацій

Рис. 4 Форми і методи найбільш ефективні для формування толерантності студентів (на основі результатів опитування)

Отже, є необхідність впровадження в освітній процес ЗВО науково обґрунтованих педагогічних умов формування толерантності майбутніх викладачів закладів вищої освіти різного спрямування (медичного, педагогічного, технічного та ін.) та рівнів, діагностики її сформованості на початку професійної підготовки задля вдосконалення освітнього процесу, введення у структуру та зміст дисциплін відповідних тем, а в навчальний план – відповідних дисциплін.

Список літератури

1. Академічний тлумачний словник. Словник української мови: в 11 т. Т.1. 1970. С. 399.
2. Силабус навчальної дисципліни «Педагогічна конфліктологія у вищій школі». URL: <https://kpibs.pnu.edu.ua/2021-6/>